

ostri okus za čim lepše izražanje; naj pesni v ital. enajstercu; naj bo vir vse poezije razum in duh, namen pa moralna korist narodova. Z eno besedo: Zois je bil glede estetike in poetike navdušen učenec francoske poetike 18. stoletja, sploh dobe prosvetljenosti; in tak je bil tudi Vodnik. V II. delu razprave pa vidimo, koliko skuša Vodnik Zoisova načela praktično na svojih pesmih uporabiti in koliko ne. Dr. G. nam to Vodnikovo prizadevanje in predelavanje kaže na 8 pesnitvah: Zadovoljni Kranjec, Novo leto se vošči, Dramilo, Nemški inu kranjski konj, Vinske mušice, Milje, Moj spominik ter zlasti obširno: Ilirija zveličana. Ta del je precej utrudljiv. — Že naprej se veselimo kritične izdaje, ki bo izrekla končno sodbo o Vodnikovi poeziji i glede oblike i glede vsebine.

J. D.

F. Golar: **Rožni grm**. V Ljubljani 1919. Založila »Tiskovna zadruga«. 16°. 112 strani. Knjižica obsega štiri poglavja in vsebuje 56 pesmi. (Če povem še, da je znašal honorar za te pesmi 600 K, sem povedal morda preveč, dasi je prav, da vemo tudi to k zadevi »zastojkarjev«). Zbirka je čedna, in s tem še zdaleč ni povedano vse. Spomni nas na pesnika Burnsa, živeje na Koljcova, najživeje na Murna-Aleksandrova, a samo spomni nas; Golar stoji vseeno ko drevo v polju. Samo še njega imamo, ki je ostal zvest ti smeri in sebi; poiskal je lastno pot in si ustvaril svoj slog. Bil je Murn bolj stopljen z naravo, bolj njen duh in njeno notranje bistvo, lepši, globokejši; a je Golar realnejši, širši duši dostopniši, bolj naroden, bolj na prostor naše domovine omejen, in to mu daje posebno individualiteto. Nekoliko naslonjen na Župančiča in Murna je bil izdal »Pisano polje«; tu je bilo nekaj vidnih sledov svetovne dekadence. Kljub temu je bil Golar že tu v večini pesmi sam svoj, pesnik narode, njenega življenja, dela in veselja, polja in cvetočih vrtov, gorá in gozdov. Učil se je pri narodni pesmi. Zbirka, ki leži pred nami, je popolnejša. Golar se je osvobodil in se našel bolj ko v prvi zbirki, otrese se je vplivov z večjo energijo, umiril se je in poglobil. Svoje smeri ni spremenil, le bolj umerjeno, bolj dosledno in jasno jo je začrtal. Še vedno je pesnik narave in življenja v naravi. Iz njegovih pesmi (par izjem!) odseva neskajljeno veselje in sreča.

Visoko je solnce in zlati svoj voz
čez jasne, nebeške vozi planjave —
in polno srce je in velik je čas,
pohiti življenju nasproti v daljave!

Kot svečenik stopa skozi naravo, ko da bi se bal, da ne pogazi katere cvetke, da ne oskruni njenega diha. V njem je smeh; žalosti in obupa ne pozna; narava mu je radost in zdravje samo. Stare skrivnosti nam pripoveduje, v mnogih variacijah nam jih ponavlja in skoraj ne moremo biti hudi nanj radi velike množine cvetk, nevest, solnc in sreč. Toliko čistega in naravnega optimizma smo videli malokje.

To doznavanje je sicer enostransko in ne pelje do poglobitve. Filozof Golar ni. V njegovi notranjosti se odbija ena sama stran našega življenja najlepše in pada čisto pred nas. Zato ga bomo vseeno veseli, hvaležni za vsako solnčno sliko. Njegov jezik je naroden in lep, tekoč.

France Bevk.

Engelbert Gangl: **Zbrani spisi za mladino**. IV. Izdalo in založilo Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta. 8°. 100 strani.

Razmišljam, kakšen naj bo dober mladinski spis. Tak, kakršni so otroci in ne tak, kakršne si predstavljamo otroke. Sama živa kri, veselje in razposajenost, zdaj solze, zdaj smeh, naivnost, prirodna dobrota in hudobija, stokrat obljubljeni poboljšanje, stokrat nezavestno prelomljena beseda — to so otroci. Nimam onega veselega in zdravega vtisa, če vidim otroka, ki gre lepo umit in gladko počesan po najbližji poti v šolo; komaj, da si upa občudovati cvetke med potjo in poslušati ptičje petje. V šoli se vede vzorno, učitelju odgovarja glasno in mu zre v oči, celo modre stavke zna na pamet, doma je priden, po glavi mu šumijo besede o hvaležnosti, o dolžnosti... Po takih otrocih so ubrani skoraj vsi naši mladinski spisi, ki črtajo globoko mejo med dobrim in hudobnim, ki svariijo in učijo z drastičnimi vzgledi. Take spise imenujem »šolske«. Ne trdim, da ne bi smeli začrtati otrokom ideje bolj jasno, ko odraslim ljudem. V pesmi je pokazal to Župančič, v prozi nismo imeli skoraj še nikoogar. Vzorna bi bila Ivana Cankarja črtica: »Mater je zatajil«. Če vzamemo Ganglove spise s tega stališča, nam ne bodo povšeči, ker dobimo celoten vtis, ki se ga ne moremo otrestiti, ko da so spisani za šolo. Nekateri stavki so taki, kakor jih nikoli ne slišimo iz otročjih ust, če niso naučeni iz šolskih beril: »Lejte si no, kaj vse ne raste na tej božji zemljici!« Takih stavkov je mnogo. Jezik je pregostobeseden; zato so tupatam posamezni odstavki za otroke preveč zapleteni in premalo pregledni. Nemogućnosti, kakor je konec povestice: »Bolnice«, škodujejo. Kako pride otrok do takega logičnega sklepanja? Vendar pa moramo priznati pisatelju velike zasluge v naši mladinski literaturi; trdim, da je v prozi boljši ko v vezani besedi in da mu gre eno prvih mest na tem polju; upoštevati ga moramo, mnogo je storil, več ko marsikdo drugi. Njegovi stavki so pisani z ljubeznijo, s polnim srcem do mladine; trudi se, da bi bil njegov jezik lahek in lep; nekatera poglavja iz »Fantje od fare« so neoporečna; »Zadnja pot« je v sredi malo preveč razblinjena, a polna živega čuvstva. Knjižo bomo dali otrokom z veseljem v roke. Dobro je, da zberemo, kar je najboljšega v naši raztreseni mladinski literaturi, in zaključimo eno dobo. Od nove generacije pa pričakujemo, da ureže novo pot.

France Bevk.

Peter Bezruč: **Šlezke pesmi**. Z avtorjevim dovoljenjem iz češčine prevel Fran Albreht. Izdala in založila Slovenska Socijalna Matica. Tiskala Zvezna tiskarna v Ljubljani. 1919. XVI. 102 str. Cena 7 K.

Knjiža je za naše razmere zelo aktualna; zato jo pozdravljamo. Kdor čuti tragiko naših severnih bratov, bo užival te pesmi; zdi se nam, da je hodil Peter Bezruč po naših obmejnih krajih in je opeval našo dramo, ki se je odigravala todi do zadnjih dni. Kakor nova »Duma« se mi zde te pesmi. Sorodni smo bili v trpljenju češkemu narodu; ta vez je bila najtrajnejša, najmočnejša. Peter Bezruč je strnil v svojih pesmih — malo jih je — ves narodni in socijalni boj ter težko trpljenje obmejnega ljudstva. Stopil se je s podjarmljenim ljudstvom v eno samo kopel tuže, smatra se za brata vseh trpinov ob steni narodnih sovražnikov. Uteleseni simbol češkega naroda v šleziji je. Njegovi

verzi so izraz množice, silen krik so plemena, v smrtni borbi se dušečega. Iz njega je bruhnilo vse, kar je čutilo sto in sto ljudi pred njim, kar je tlelo in divjalo v dušah tlačanov. On vidi samo trpljenje naroda, en sam odmev se čuje iz njegovih ust: »Poginemo, preden nam sine svit.« Tiha groza je v njem; ne verjame, da je mogoče obdržati ta izpodkopani breg, preden se zruši. Obup, negacija in pesimizem so Bezručeve značilne poteze. Njegov upor, v kolikor se javlja v njem, je podoben uporu sužnjev, ki se v hipu spuntajo in navalijo v divjem besu na vojake. Vendar tudi nekaj veselih potez ima Peter Bezruč, par kitic lirične nežnosti, izliva mladostnih spominov ljubezni. Vse Bezručovo delo je silno enotno; njegov jezik je trd, odsev črne groze in obupa. Po ti zbirki je pesnik utihnil, sama stoji, edina svoje vrste v češki literaturi.

Prevod teh pesmi je bilo veliko in težko delo. Ni moj namen, da bi kritiziral prevajalca; to je storil drugi in na drugem mestu z večjo natančnostjo in veččnostjo kot bi mogel to storiti jaz. Če kdaj doživimo novo izdajo, bi bilo dobro, da bi imeli pesnika čistejšega pred seboj. A prevajalčevega truda ne smemo in ne moremo podcenjevati, ker je utiral prvo pot in nam podal to zbirko z ozirom na vsebino ravno v pravi čas.¹

France Bevk.

Jugoslavija in njene meje. I. Koroška. Spisal Carantanus. Izdala in založila Pisarna za zasedeno ozemlje v Ljubljani 1919.

Dober spis za splošno informacijo, zlasti veliko statistike. V statistiki je težišče; kdorkoli se bo pečal s študijem koroških razmer v zadnjih desetletjih, vsak bo moral poseči po tej knjižici. Prvi del nas seznanja z zgodovino Koroške, je vestno sestavljen, z uporabo obsežne literature. Drugi del opisuje geografske, etnografske in druge odnose, je tudi vestno sestavljen. Pohvaliti moramo navedbo literature na koncu spisa; ni sicer popolna, a nam omogoči natančnejše poznavanje Koroške. Karta je prav dobra. Brošuro priporočamo; posebno v teh dneh je važna, vsak naj bi se seznanil z njeno vsebino.

V. Š.

Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani:

Josip Jurčič: Spisi. Uredil dr. Ivan Grafenauer. IV. zvezek: Cvet in sad. Hči mestnega sodnika. Kozlovska sodba v Višnji gori. Dva brata. 1919. Str. 243. Cena nevez. 10 K, vez. 14 K. — Jurčiča izdajata zdaj dve založbi naenkrat. Urednik dr. G. piše: »Besedilo in besedni red sta vseskozi neizpremenjena; pravopis in besedne oblike so se izpremenile, kolikor se je zdelo za ljudsko izdajo nujno potrebno; ločila so danes običajna.« K vsem štirim spisom je dr. G. dodal dve strani opomenj, tiščočih se večidel »Cveta in sada« (literarna usoda, Vesel-Stritar, predelava konca). Po naši sodbi premalo! 10. poglavje n. pr. (Kakó si Šepec prizadeva za ženitev) je sedanjemu rodu neumljivo; tu bi

trebalo pripomniti, da je za siromake to veljalo do leta 1868. Tudi 11. pogl. (javna skušnja v vaški šoli) naj bi pojasnila opomba, da so učili takrat organisti; tudi novo šolstvo se je pričelo z l. 1868., torej prav tedaj, ko je Jurčič pisal ta roman. — Sicer pa ponatis z veseljem pozdravljamo.

D.

Jakob Alešovec: Petelinov Janez. Drugi, popravljeni natis. Priredil J. Volc. Cena nevez. 6'40 K, vez. 8'80 K. Povest je prvič izšla l. 1880. Dr. Grafenauer Alešovca v svoji Kratki zgodovini niti ne omeni; in vendar se nam zdi, da je bil s svojimi spisi velik agitator za našo narodno probujanje; in Petelinov Janez, dasi zelo tendenčen, je vendar važen donesek k naši kulturni zgodovini v letih 1870—1880. Urednik bi bil moral biti bolj dosleden: enkrat čitamo župnišče, drugič farovž; popravilo naj bi se: z grda, z lepa... mesto: z grdo, z lepo... Kaj je »skrak« str. 72? »Da boš videl sedem soln c e v« (str. 7). — Priporočamo.

D.

Julij Bučar: Slovenski metuljar. Navodilo, kako je loviti, rediti, razpenjati metulje in kako urejevati zbirko. Z morfološkim opisom metulja v vseh preobrazbah.

Knjižica obsega 103 strani in ima 7 poglavij, ki razpravljajo o lovu na metulje, metuljereji, o shranjevanju metuljev, urejevanju zbirk in prometu z metulji. V uvodu je podal pisatelj morfološki popis metulja, ki je sicer točen, a mu manjka v pojasnilo potrebnih slik. Prav zanimivo je popisan lov na metulje; zlasti razni načini lova na ponočnjake, n. pr. lov na luč, lov na vado, lov podnevi, so malokomu znani, zato bo ta popis vsakega ljubitelja narave zanimal. Knjižica je pisana živahno, zato jo je priporočati zlasti dijaštvu, ki ga bo poučila, kako opazovati naravo. Pa tudi vsakdo drugi, ki išče veselja v prosti naravi, bo našel za pravilno opazovanje mnogo spodbude. Ne vemo le, zakaj je napisal pisatelj knjigo v Rudolfovem in ne v Novem mestu.

F. V.

Njiva. Kulturni vestnik. I. letnik. Izdaja Višji kulturni svet v Trstu.

V Trstu je pričel izhajati kulturni tednik z zgornjim naslovom, ki je z ozirom na težki položaj naših bratov na jugu velikega pomena. Zaprti od vseh strani so postali popolnoma osamljeni, navezani sami nase; ustanovili so zato znanstvenoleposlovni tednik, v katerem pišejo naši kulturni delavci, ki bivajo deloma na oni strani demarkacijske črte, ali jih vežejo rodni spomini na jug. V reviji srečujemo že znana imena naših leposlovcev in drugih duševnih delavcev, ki bodo reviji in našim bratom na jugu v čast. Danes naj nam bo ta revija dokaz velike energije in trdne vere v zmagó, ki jo ima naše ljudstvo ob Adriji in hoče dokazati, da je po svoji kulturi enakovredno z velikim italijanskim narodom.

F. B.

Nova založba v Ljubljani je zopet pričela s svojim delom. Izdala je Fr. S. Finžgarjevo igro »Veriga«, v tisku pa se nahajajo sledeče knjige: Izidor Cankar: »S poti«, Franc Jaklič: »Ljudske povesti«, Stanko Majcen: »Kasija« (drama). Poleg tega je pripravljenih za tisk še več drugih knjig, n. pr. Izidorja Cankarja: »Obiski«, prevod Dickensovega »Božičnega večera«,

¹ V novembru l. 1918. se je to-le pripovedovalo o Petru Bezruču: Češki minister — resort nam v hipu ni znan — pozove pesnika, da stopi kot sekcijski načelnik v ministrstvo. Bezruč se brani. Slednjič se vda. Odpelje se v Pražo ter uraduje — pet ur. Sestavil in podpisal je samo eno listino: odstavil je prejšnjega sekcijskega načelnika, ki je zatiral Čehe. Nato se je zopet vrnil v svojo Šlezijo.